

Rekonstrukcija svoda crkve sv. Mihovila u Mihovljanu, Čakovec

Zdenko Balog

Učilište u Križevcima

Izvorni znanstveni rad – UDK 726.54.025.4(497.5 Mihovljan)
726.54.033.5(497.5 Mihovljan)

27. 2. 2002.

Mihovljanski fragmenti – Ecclesia sancti Michaelis sub Chakotornya

U arheološkoj zbirci Muzeja Međimurja Čakovec čuva se grupa kamenih fragmenata arhitektonske plastike gotičkog sakralnog objekta, poznati kao »Mihovljanski fragmenti«. To je sve što je ostalo od vrelima dobro poznate i detaljno dokumentirane crkve sv. Mihovila u selu Mihovljanu kod Čakovca. Obradujući posljednjih godina temu arhitekture početka 15. st. uz poseban osvrt na osobu Hermanna Celjskog, susreo sam se i s ovom grupom fragmenata, te uz obzir prema

Na temelju uvida u grupu tzv. »Mihovljanskih fragmenata«, nalaza gotičke arhitektonske plastike u Muzeju Međimurja Čakovec, te na temelju sačuvanih opisa crkve, autor predlaže elemente za rekonstrukciju svodišta izgubljene crkve sv. Mihovila kod Čakovca. Rekonstrukcijom rijetke inačice gotičkog svoda, tzv. kitastog svoda, kao najvjerojatnijeg tipa svoda pripadajućeg toj crkvi, autor stavlja ovaj izgubljeni objekt u kontekst miješanja utjecaja jakih gradilišta u susjednoj Štajerskoj, te mariborskog i ptujskogorskog.

vrelima i prema dosadašnjoj literaturi želim ponuditi nove elemente za djelomičnu rekonstrukciju ovog izgubljenog objekta.

Crkva se spominje u popisu župa iz 1334., kao sancti Mychaelis, a u popisu iz 1501., određena je podrobnije župnikom, Thomas plebanus sancti Michaelis sub Chakotornya¹. Jedna se crkva sv. Mihovila spo-

¹ J. Buturac Popis župa Zagrebačke biskupije 1334. i 1501., Starine JAZU, Zagreb 1984., pod brojem 558.

minje znatno ranije, 1203. godine, te budući je to jedina crkva istog titulara, sa velikom sigurnošću možemo i ovaj podatak izjednačiti s Mihovljanom kod Čakovca. Za samu zgradu o kojoj namjeravam pisati taj je podatak beznačajan, ali svakako je vrijedan spomena podatak da je to tada jedna od najranijih, ako ne i najranije spomenuta crkva u čitavom Međimurju². Crkva je u nekoliko navrata opisana prilikom vizitacija, a opisao ju je i Bedeković³. U 18. stoljeću još je bila čitava, te je 1789. sjedište čakovečke župe preneseno iz te crkve u sv. Nikolu u Čakovec. Potom je zbog eksploatacije gline za obližnju ciglanu, u kratkom razdoblju, nestala čak i lokacija gdje se crkva nalazila⁴. Tako nam je, osim crkve, izgubljena i mogućnost arheološkog utvrđivanja tlocrtnih parametara. Da bismo pokušali oživjeti predodžbu o jednom izgubljenom objektu, ipak nam ostaje više nego ništa, opisi u vrelima i fragmenti sačuvani u Muzeju.

Već Bedekovićev opis (v. navod) dovodi gradnju crkve u vezu s obitelji Celjskih, odnosno samim Hermannom II. Celjskim. On spominje zaglavni kamen s grbom Celjskih, koji je kasnije, prilikom arheološke obrade lokaliteta i pronađen. Bedeković opisuje crkvu odvojenog svetišta od lađe. Svetište je formam vetustae goticae, dok je lađa, čini se trobrodna. Nedugo kasnije, crkva je temeljito barokizirana. Mnoge navode iz Bedekovićeva opisa arheološki će nalazi kasnije potvrditi. Opis iz kanonske vizitacije iz 1768., daje nam detaljne podatke o veličini crkve⁵, ali nakon barokizacije. Na podatke o veličini vratit ću se još kasnije u ovoj studiji.

Crkvom su se u dosadašnjoj literaturi, manje ili više detaljno bavili A. Horvat, I. Srša, Z. Horvat i drugi. A. Horvat u ranijoj studiji o umjetnosti Međimurja da je sažetak kanonskih vizitacija i tragičnih događaja oko crkve, spominje arheološke nalaze, te na temelju pronađenog zaglavnog kamena zaključuje da je crkva bila nadstrovena mrežastim svodom⁶. Iako je upravo u navedenoj studiji autorica začela svoju tezu o vezama praške majstorske radionice Petra Parlera sa Hrvatskom, ovaj objekt za sada ne stavlja u kontekst tih slutnji. U svojoj znatno kasnijoj studiji o temi veza praških Parlera, kad je njena teza već bila čvrsto ustoličena, autorica stavlja i mihovljanske fragmente, odnosno negdašnju crkvu sv. Mihovila u kontekst refleksija češke gotike na Hrvatsku⁷. Čini se da niti tom prilikom ovi fragmenti nisu pobudili značajnije autoričino zanimanje. Z. Horvat u više je svojih kataloga gotičkih profilacija reproducirao korektne snimke i mihovljanskog materijala, čime je on postao dostupan najširem krugu istraživača. Ujedno, u tim, uglavnom sistema-

tiziranim katalogima, prvi je puta mihovljanski materijal stavljen u kontekst suvremenog i srodnog materijala⁸. U tom kontekstu Horvat dovodi sv. Mihovila u vezu s parlerijanskim utjecajima u Hrvatskoj. I. Srša⁹ detaljnije analizira vrela i uspoređujući podatke izvlači određene zaključke o veličini, izgledu i kulturnom krugu kojem pripada gotička gradnja. Prema Srši, crkva je »imala zvjezdasti svod«, te je »širina njezina svetišta bila približno 2.5 hvata (oko 4.74m)«. Daljom analizom vrela, Srša nastoji pretpostaviti i dužinu svetišta, pa dolazi do podataka da je cijela duljina crkve bila oko 17.06 m, a svetište da je dugačko koliko je i široko. Takvu pretpostavljenu tlocrtnu dispoziciju prepoznaje kao bliskog srodnika kapele sv. Ane na Gornjoj Plemenščini, također donaciji Celjskih. Uvidom profilacija i klesarskih znakova Srša na kraju zaključuje da je »PROJEKT za crkvu sv. Mihovila napravljen u ZAGREBAČKOJ RADIONICI, a da su ga izveli majstori iz područnih radionica koje su u to doba djelovale u tadašnjoj sjeverozapadnoj Slavoniji i susjednoj Štajerskoj» (naglasio I. S.). Dalje podsjeća: »Sličnog je mišljenja bila i Andela Horvat kada je upozoravala na to 'da je više gradilišta u sjevernoj Hrvatskoj bilo povezano s velikom radionicom u Zagrebu'«.

Privremeno zanemarujući sve do sada izneseno, vratit ću se samim fragmentima, te ću pokušati iz njih izlučiti nešto drugačije gledanje na ovaj izgubljeni objekt. Najzanimljiviji fragmenti u zbirci čakovečkog muzeja su ključni kamen, konzola s trbušastim listo-

² *Codex Diplomaticus (CD) III/31, 1203.*: (...) super terram beati Michaelis, quae inter Muram et Dravam consistit (...)

³ J. Bedeković, koji je crkvu obišao 1741. – A. Horvat, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti Međimurja*, Zagreb 1956., str. 53, bilj. 176, navodi: (...) de Comitibus Celejae et probabiliter ab Hermano (...) vel fundatam, vel aedificatam ut ex Insignibus ejusdem familiae lapidi incilis, fornicique Ecclesiae immuratis, coligere est (...) in sanctuario esse formam vetustae goticae structurae (...) Praeterea olim amplissimam Ecclesiam, si proportio Architectonicae consideretur, fuisse, cum tribus, ut ajunt, navibus, fornicae concameratis, tribusque ex utraque parte muratis columnis sustentatis, quarum navium una adhuc ad partem dexteram intransibus extabat, sed non modicum decurtata, tempore probabiliter Lutheranae sectae Insulam pervadentis deserta ac ruinata (...)

⁴ A. Horvat, n.dj., str. 52-54.

⁵ Vis. can. 1768. Cuius aedificum totum muratum, incrustatum, ac debite dealbatum, longitudinis org. 9 in corpore, et latitudinis 4 in sanctuario 2 – sub fornice, stratum lateribus inveni (...). – Isti opis prema A. Horvat, n. dj., str. 53, navod 178 navodi da je crkva imala vrata na zapadu i jugu, ne sjeveru dva prozora a na jugu tri. Sakristija je bila sa sjeverne strane, bila je dugačka 1° (hvat), a široka 1°.

vima, fragment figuralnog ukrasa, ulomci rebara svoda, dijelovi stupova i polustupova, gotovo čitavo prozorsko mrežište bifore, prozorski šprljak, prozorska špaleta, veći ulomak složene profilacije samostojećeg oltara ili nečeg sličnog i svetohranište. Ovaj, pomalo kaotičan i krajnje skučen izbor ulomaka i dijelova arhitekture i arhitekturne plastike, uz dvojbena vrela, sve je čime raspoložemo. Ipak, detaljnom obradom pojedinih fragmenata vidjet ćemo da je to mnogo više nego što na prvi pogled izgleda.

Od dijelova negdašnjeg svoda raspoložemo s ulomcima rebara, polustupovima i stupovima na koja kontaktiraju svodna rebra i zaglavni kamenom. Zaglavni je kamen višestruko najzanimljiviji od »mihovljanskih fragmenata«. Osim što je to dio kojega opisuje i jedno od citiranih vrela, osim što jasnije od svih povijesnih analiza jasno stavlja obitelj Celjskih u aktivan odnos prema izgradnji crkve, ovaj nam fragment pomaže determinirati tip svoda. Ovaj zaglavni kamen ima osam kontaktirajućih rebara. Površnim gledanjem zaključit ćemo da je crkva bila nadsvedena tipom zvjezdastog svoda. Međutim, pokušajem uklapanja fotografije ključnog kamena s krajevima kontaktirajućih rebara u konstrukciju odgovarajućeg svoda došao sam do sasvim drugog tipa svoda. Da bi bio zvjezdasti svod, morala bi postojati dva para rebara postavljena osno simetrično, uspravno i vodoravno. Postoji, doduše, inačica zvjezdastog svoda (npr. u crkvi u Remetincu kod N. Marofa) koja ima raspored rebara uz osno postavljena svodna polja, ali u tom slučaju redovito se

radi o kvadratnim jarmovima, što znači da bi rebra morala imati međusobno jednak razmak. Međutim, kod mihovljanskog je kamena raspored nepravilan, dok su rebra razmještena simetrično oko horizontalne i vertikalne osi, njihov je razmak gore i dolje nešto veći nego lijevo i desno. Dijelovi parova rebara na ključnom kamenu koji se nalaze lijevo i desno nešto su duži, što može, ali ne mora nužno ukazivati da rebra koja se nastavljaju na ovim točkama savladavaju veći razmak. Sačuvani, pak fragmenti rebara u Muzeju Međimurja Čakovec, odgovarajućeg presjeka, dovoljno su veliki da po njima možemo izračunati radijus lukova rebara, te uz rekonstrukciju tipa svoda, veličinu prostora koji nadsvođuje.

Iscrtavanjem snimke zaglavnog kamena mihovljanske crkve dolazimo do polazišta dalje rekonstrukcije tipa svoda. Ako nakratko pretpostavimo da su lijeva i desna rebra dijagonalna rebra križnorebrastog svoda (pri čemu moramo privremeno potpuno zanemariti gornji i donji par rebara), dobili bismo jarmove križnorebrastog svoda točne proporcije 1:1.73 (odn. korijen iz 3), što je jedna od dinamičnih pravokutnika koje gotički graditelj redovito koristi. Jednaku proporciju imaju i jarmovi svetišta pavlinske crkve u Lepoglavi. Ove podudarnosti ne treba zanemariti. No budući su ostala još dva para kontaktirajućih rebara, pokušavam ih jednostavno produžiti u već zasnovanoj rekonstrukciji križnorebrastog svoda. Na taj način oblikuju se mala polja oblika romba, koja međusobno povezuju jarmove.

Kitasti svod

Kitasti je svod malo rašireni tip svoda¹⁰. Međutim, upravo u vrijeme koje prethodi izgradnji mihovljanske crkve, koju slutimo ubrzo po početku 15. stoljeća¹¹, bit će izvođen na više objekata u blizini, počev od Mariborske katedrale¹² pa prema mnogo manjih objekata u slovenskoj i austrijskoj Štajerskoj. Novo svetište mariborske katedrale (tadašnje župne crkve sv. Ivana Krstitelja) izvodi se negdje od 1390., istovremeno kada i crkva na Ptujskoj Gori. Međutim, čak i unatoč pojavi istih klesarskih znakova na Ptujskoj Gori i mariborskom koru, nema stilskih podudarnosti koje bi ukazivale na tješnju povezanost ova dva gradilišta¹³. U Sloveniji pod bliskijim je utjecajem mariborske radionice župna crkva sv. Ivana Krstitelja u Ljutomeru, gdje se u svetištu također ponavlja isti tip svoda¹⁴. Veća grupa korova s kitastim svodom nalazi se u Gornjoj Štajerskoj, na području današnje Austrije. Datiranje

⁶ A. Horvat, n. dj., str. 53.

⁷ A. Horvat, *Osvrt na parlerijansku radionicu u Zagrebu i na njezine odraze u sjevernoj Hrvatskoj*, Iz starog i novog Zagreba VI/1984., str. 86.

⁸ Od velikog obilja članaka Z. Horvata i njegovih kataloga profilacija, na ovom ću mjestu navesti samo neka ključna djela: *Strukture gotičke arhitekture*, Zagreb 1989.; *Katalog gotičkih profilacija*, Zagreb 1992.

⁹ I. Srša, *O međimurskim srednjovjekovnim župama i njihovim crkvama*, Kaj 4-5, Zagreb 1994.

¹⁰ Slovenska literatura ovaj tip svoda naziva kitasti svod. Budući nisam našao u hrvatskoj literaturi odgovarajući termin za ovaj tip svoda, privremeno zadržavam ovaj termin.

¹¹ Hermann Celjski stječe Međimurje 1405. godine – F. Šišić, *Nekoliko isprava iz početka XV st.*, Starine JAZU XXXIX/1938., isprava br. 90, 24. 05. 1405., te uz ostale argumente koji ovaj objekt uklapaju u obrađivanu grupu spomenika, pretpostavljma da je izgradnje crkve uslijedila nedugo potom.

¹² S. Štefanac, *Kor mariborske stolnice*, Zbornik za umjetnosno zgodovino Ljubljana XXVIII/1992.

¹³ S. Štefanac, *Arhitektura ok. 1400 v Sloveniji: problemi in predlogi*, Zbornik Nastajanje kulturnega prostora med Alpami, Panonijo in Jadranom, Ljubljana 1995., str. 99 i d.

¹⁴ S. Štefanac, *Arhitektura ok. 1400...*, str. 100 i d.

mariborskog kora, odnosno početka gradnje, najkasnije 1390., stavlja mariborski kor u aktivan odnos prema austrijskoj grupi, te ga čini vjerojatnim uzorom za barem jednu od austrijskih crkvi, za kor crkve u Oberwölzu u Gornjoj Štajerskoj¹⁵. Ipak, čini se da je uzor i mariborskom svodu i ostalim primjerima iz austrijske grupe svod minoritske crkve u Beču, koji nakon temeljitih rekonstrukcija nije očuvao izvorni oblik.

Na području sjeverne Hrvatske, pored predmetnog svoda sv. Mihovila iz Mihovljana, ovaj rijetki tip svoda ne susrećemo. Iznimku predstavlja župna crkva Uznesenja BD Marije u Zajezdi. Kor crkve u Zajezdi ekscentričan je na lađu, te mu se južni zid izravno produčava na lađu, dok je sa sjeverne strane uz nešto uvučeno svetište smješten zvonik. Svetište je na dva jarma kitastog svoda, dok su rebra zaključnog 3/8 jarma raspoređena radijalno. D. Vukičević Samaržija datira izgradnju crkve u 2. pol. 15. st., nažalost bez detaljnijeg obrazloženja takve datacije¹⁶.

Iako se zanimljiva inačica kitastog svoda nalazi i u Parlerovu Pragu¹⁷, ipak mislim da nema mjesta pretpostavki da bi kitasti svod bio prijelazni oblik u razvojnoj liniji od jednostavnog križnorebrastog do složenih oblika, zvjezdastog i dvojnoparalelnog.

Rekonstrukcija svoda i donekle svetišta crkve sv. Mihovila

Utvrđivanjem tipa kitastog svoda kao jedinog mogućeg oblika svoda koji je u skladu s nađenim fragmentom, zaglavnom kamenom sa štitom, značajno smo uznapredovali u nastojanju da rekonstruiramo nekadašnji izgled gotičkog svetišta crkve. Dobro očuvan fragment rebra duljine 73 cm, profilacije sukladne krajevima rebara na zaglavnom kamenu pomaže u daljoj rekonstrukciji. Već sam napomenuo da je otklon dijagonalnih rebara takav da iz njega proizlazi jaram odnosa dubine i širine 1:173. Ulomak rebra može predstavljati dijagonalno ili poprečno rebro jarma. Kod jarma ove proporcije razlika između jednog i drugog polumjera, (polumjer dijagonalnog rebra rd, polumjer poprečnog rebra rp) sasvim je zanemariva¹⁸. Fragment rebra predstavlja dio luka polumjera rd = 370 cm¹⁹, što daje dijagonalu jarma od 740 cm, odnosno širinu lađe $r \times 1.73 = 640$ cm. Dodamo li ovoj dimenziji minimalni prostor potreban za uklapanja rebra u zidnu masu, širina lađe iznosila je točno 20' (pariških stopa). Ovaj izračun je u osjetljivom neskladu sa zapisom vizitatora prema kojem je širina svetišta (sub fornice) bila 2.5°, oko 470 cm. Međutim, budući je sačuvana

materija ipak pouzdanija od opisa vizitatora, ne preostaje mi drugo nego u ovom slučaju podatak iz vrela zanemariti. Jednako tako, rekonstrukcija je nepojiva s podatkom o ukupnoj dužini crkve. Zamislimo li, naime, da je svetište samo na dva jarma, što je minimalno, njegova duljina trebala bi iznositi oko 930 cm, što bi značilo da je svetište dulje od lađe.

Među »Mihovljanskim fragmentima« nalazimo još materijala koji može pružiti dragocijenih podataka o veličini i obliku crkve. Sačuvani dijelovi prozora, mrežište bifore, šprljak i špaleta omogućavaju detaljnu rekonstrukciju, ne samo tipa, nego i veličine prozora. Bifora, oblika sličnog lepoglavskim biforama svetišta, širine je svjetlog otvora (oba otvora) oko 80 cm. Profilacija mrežišta široka je oko 19 cm, dok je sačuvan i šprljak znatno veće debljine, oko 26 cm. Ovaj drugi šprljak možda pripada prozorima lađe koji bi proporcionalno bili veći. Ukupna širina zida u zoni prozora iznosi 77 cm. Kao usporedba neka nam posluži pavlinska crkva u Lepoglavi, građena približno istovremeno, te možda izvedena od iste majstorske radionice²⁰. Prozori u svetištu lepoglavske crkve nešto su širi u svjetlu (oko 102 cm), profilacija je jednake debljine, 19 cm, a i debljina zida nešto manja, 73 cm. Ove razlike, mada gotovo zanemarive, možda proizlaze iz okolnosti da je lepoglavska crkva mnogo izravnije vezana uz matičnu radionicu Ptujске Gore, te su u njejoj izvedbi još sudjelovali bolje školovani majstori. To im je omogućilo da na tanjim zidovima izvedu šire svijetle otvore prozora. Shodno tome, možemo zaključiti da mihovljansko svetište u odnosu na dubinu i širinu nije bilo toliko visoko kao Lepoglavsko. Ipak, svi su podaci previše bliski, a da bismo zaključili da je lepoglavsko svetište bilo samo uzor mihovljanskom. Uz identične profilacije špaleta i šprljaka, te svodnih rebra, uz poklapanje klesarskih znakova, uočljivo je i korištenje jednakog mjernog i konstruktivnog sustava, što sve, objednjeno osobom donatora, dokazuje da je miho-

¹⁵ S. Štefanac, *Kor mariborske...*, str. 42 i d.

¹⁶ D. Vukičević Samaržija, *Gotičke crkve Hrvatskog Zagorja*, Zagreb 1993., str. 211-214., nacrti 204-207.

¹⁷ Svetište crkve Uznesenja BD Marije i Karla Velikog, prema uvidu. Nažalost, u dostupnoj literaturi, osim okvirne datacije gradnje crkve 1350-77., nisam našao detaljnijih podataka, da li je i svod izveden u isto vrijeme i da li je možda kasnije pregrađivan. Posebnost ovog svetišta je 4/10 zaključak, koji daje utisak centralnog prostora, te uvjetuje gušće i kraće jarmove.

vljanska crkva projektirana i građena u krugu majstora lepoglavskog gradilišta.

Postoji grupa fragmenata koja potpuno zbunjuje, te budi najsmionije pretpostavke, koje bez dodatnih argumenata nisam spreman predložiti. Radi se o dijelovima okruglih stupova i polustupova. Polustupovi su promjera 17.2 cm, te se pete rebara u njih utapaju bez konzola, potpuno se stapajući s tijelom polustupa. Način kako su polustupovi (pravilnije bi bilo reći '3/4 stupovi') utopljeni u zidnu masu dokazuje korištenje kvadriangulacijske konstrukcije. Jedan od sačuvanih fragmenata sadrži bazu polustupa, oktagon u kojega je polustup utopljen kroz baznu piramidu, što dokazuje da se radi o polustupovima – službama koje su kontinuirale punom visinom zida. Sačuvani fragment polustupa utopljen u ugao zida koji je zatvoren pod tupim kutom (poligonalna apsida) ukazuje da su polustupovi korišteni u svetištu, a ne eventualno samo u lađi. Okrugli polustupovi korišteni su i u mariborskoj župnoj crkvi. No mnogo zanimljiviji su fragmenti okruglih stupova. Velikih su dimenzija, $D = 54.5$ cm, te na jednoj strani imaju polustupove koji dalje nose rebra. Stupovi pripadaju višebrodnom nadsvedenom prostoru. Prisustvo potpuno jednakih polustupova na stupovima i u apsidi svetišta ukazuje da je i prostor kojem pripadaju stupovi građen istovremeno sa svetištem crkve.

Bedeković u svom opisu (v. navod br. 3) crkve spominje da je navodno nekoć bila trobrodna. Je li moguće da je lađa Hermannove crkve doista bila trobrodna? Zidovi, stupovi, različite profilacije rebara, prozori, sve svjedoči o raskošnoj skupoj gradnji, djelu majstora školovanih u ozračju dva najveća suvremena štajerska gradilišta, Ptujске Gore i Maribora. Nije li ipak previše smiono pretpostaviti malo umanjenu maketu ptujskog crkve u Mihovljanu? Još jedan nijem fragment iz čakovečkog Muzeja nije ni izdaleka rekao sve o sebi. Fragment sitno izvedene, ali bogate profilacije uglovnog stupa neke manje arhitekture-plastike, mada

veoma oštećen, svjedoči o postojanju bogatog gotičkog inventara. Po mom mišljenju, može se raditi o ciboriju oltara, tipološki malo srodnom celjskom oltaru u Ptujskoj Gori. Uništeni ugao arhitekture predstavlja mjesto gdje se mogla nalaziti skulptura, koju je netko pokušao spasiti prilikom uništavanja oltara.

Umjesto zaključka

Crkva sv. Mihovila u Mihovljanu kod Čakovca zauvijek je izgubljen spomenik. Čak i kad bi nam bila dostupna znatno veća količina očuvane građe crkve, bilo bi nemoguće rekonstruirati ovaj objekt. Vjerojatno će svaki novi pronađeni fragment najprije otvoriti više novih pitanja, nego što će ponuditi odgovora. Ipak, neke stvari se mogu utvrditi sa sigurnošću. Rekonstrukcija svoda svetišta temelji se na fragmentima koji se ne mogu tumačiti drukčije nego je predloženo, a u tu se rekonstrukciju harmonično uklapaju i fragmenti prozora. Pitanje stupova mnogo je složenije, te moguća tlocrtna i svodna rješenja, koja ovi stupovi nude, ostaju u području nagađanja. Ipak, možda će dalji pregled »mihovljanskih fragmenata«, njihovo precizno arhitektonsko snimanje i usporedba s komparativnom građom dozvoliti određenije pretpostavke.

Crkva sv. Mihovila nesumnjivo pripada krugu spomenika nastalih djelovanjem donatora Hermanna Celjskog i njegove obitelji, a bliski su joj srodnici u tom krugu crkva u Lepoglavi, te možda Sveti Križ u Križevcima. U štajerskoj utvrđujem utjecaj novog kora mariborske župne crkve sv. Ivana Krstitelja i također župne crkve istog titulara u Ljutomeru. Ove dvije crkve svojim utjecajem stavljaju mihovljansku crkvu u malu grupu objekata s kitastim svodom, grupu uglavnom raspoređenu po slovenskoj i austrijskoj Štajerskoj.

Razliku između dimenzija koje nudi rekonstrukcija i onih koje spominju vrela teško je objasniti. Da li je moguće da je crkva nakon Bedekovićeve uvida bila potpuno srušena i ponovo izgrađena kao crkva znatno manjih dimenzija?

¹⁸ Moj izračun bazirat će se na pretpostavci da je fragment rebra dio dijagonalnog rebra, a konačan izračun, u slučaju da se ipak radi o poprečnom rebro može biti za cca 5% različit.

¹⁹ Metoda izračunavanja polumjera cijelog luka iz fragmenta rebra ostavlja toleranciju +/- 10%, što otpada na kvalitetu klesarske izvedbe luka.

²⁰ Z. Balog, *Majstorska radionica u službi Hermana Celjskog*, Zbornik međunarodnoga simpozija CELJSKI GROFJE Stara tema – nova spoznanja, Celje 1998., str. 330.

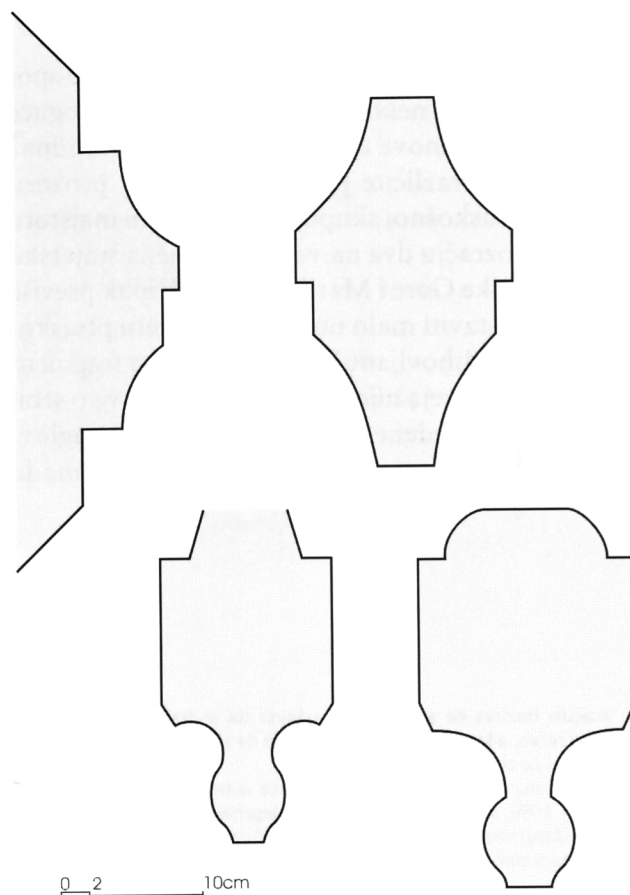

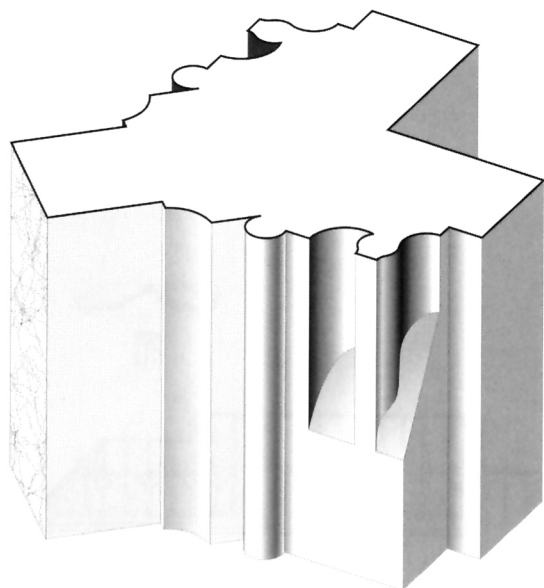
1. Zaglavni kamen svoda crkve sv. Mihovila u Mihovljanu, Muzej Međimurja Čakovec, sa osam kontaktirajućih rebara

2. Konzola iz crkve sv. Mihovila u Mihovljanu, Muzej Međimurja Čakovec, uočavamo karakteristične trbušaste listove

3. Baza polustupa, Muzej Međimurja Čakovec

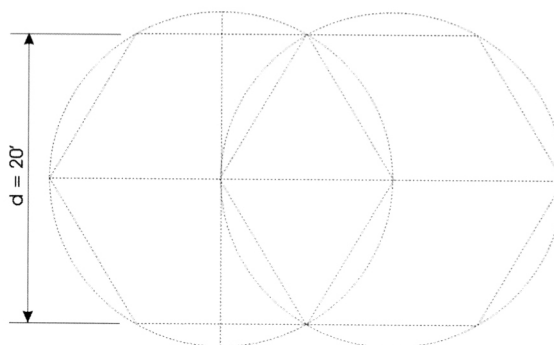
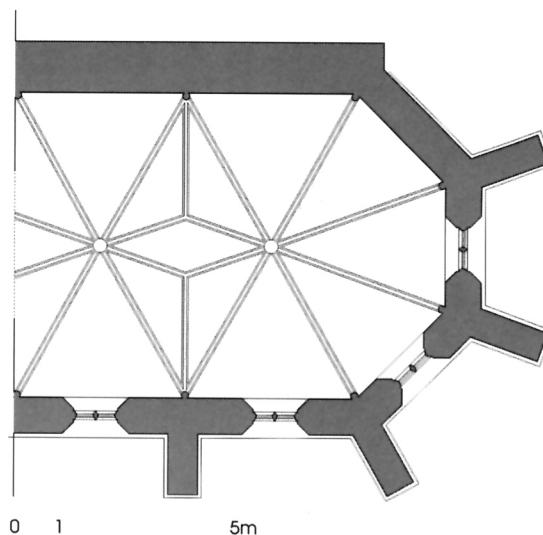

5. Fragment složene profilacije arhitektonske plastike, Muzej Međimurja Čakovec

Lijevo dolje:

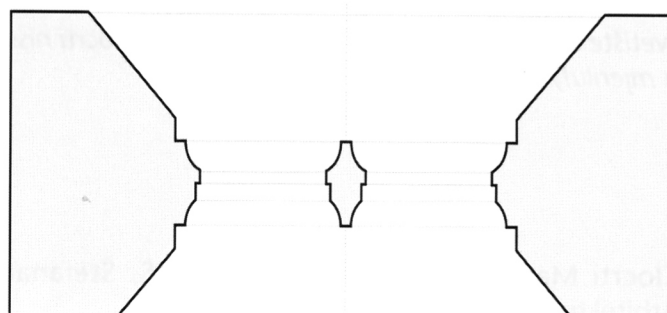
4. Neke profilacije 'Mihovljanskih fragmenata', redom: profilacija špaleta prozora svetišta; profilacija šprljka većeg prozora (prozor lađe?); profilacija svodnog rebra manjeg presjeka; profilacija svodnog rebra većeg presjeka, ovo posljednje rebro je sa zaglavnog kamena, te su njegovi fragmenti poslužili rekonstrukciji svoda svetišta, svi fragmenti, Muzej Međimurja Čakovec

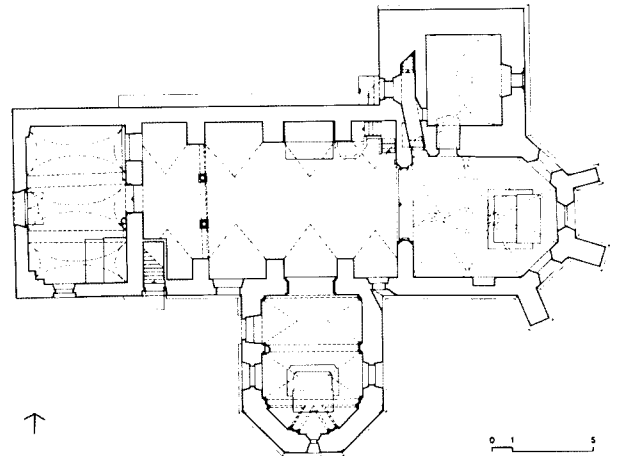
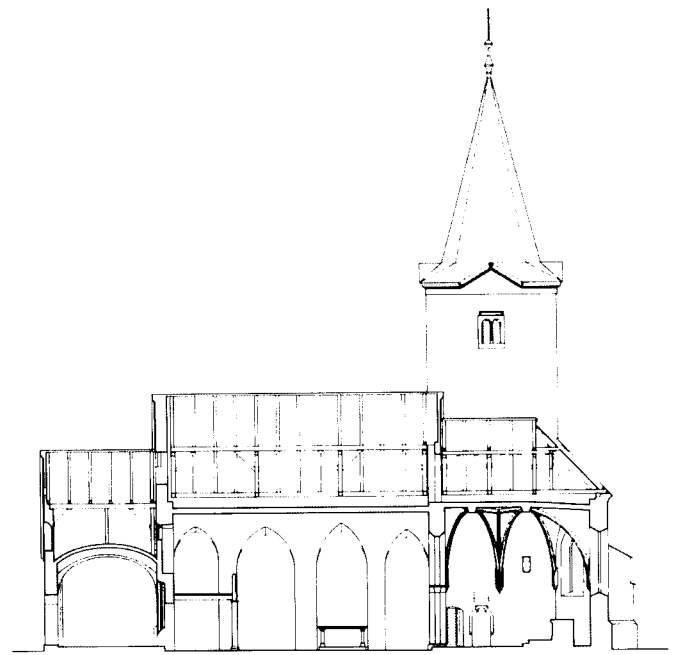
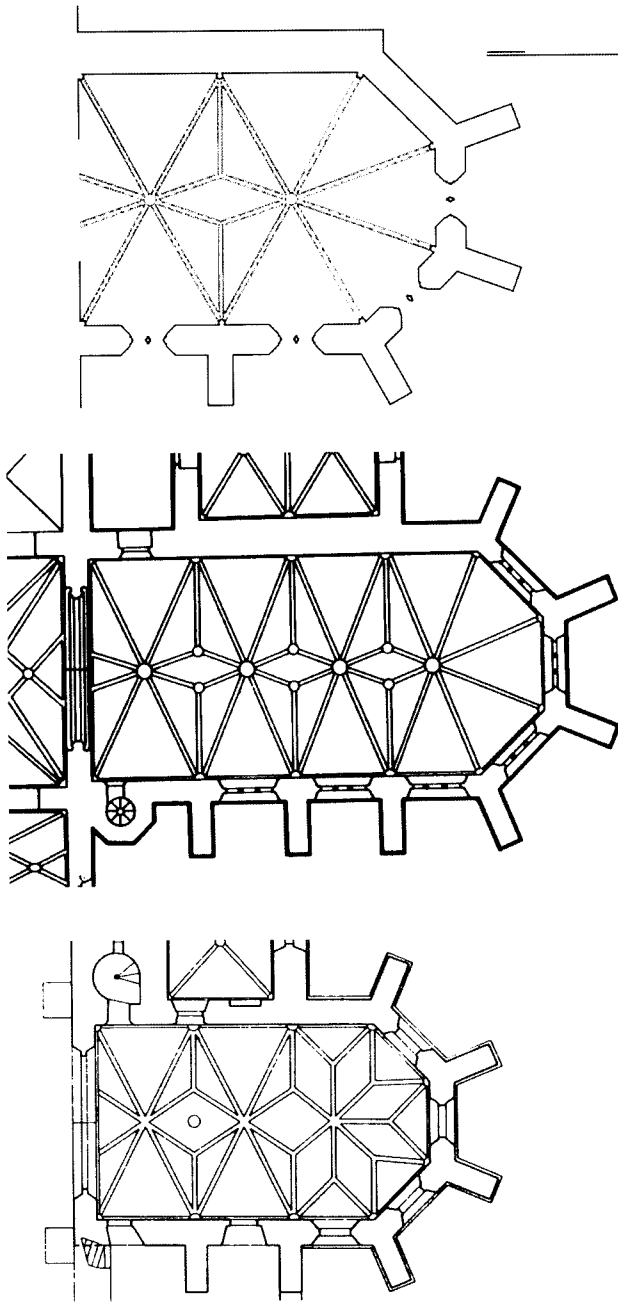

6a i 6b. Fragment mrežišta bifore i rekonstrukcija prozora na temelju fragmenata mrežišta i špaleta, Muzej Međimurja Čakovec

7. Rekonstrukcija svetišta crkve sv. Mihovila u Mihovljanu, prema sačuvanim fragmentima, Muzej Međimurja Čakovec. Moguća konstruktivna shema triangularne mreže jarmova svetišta

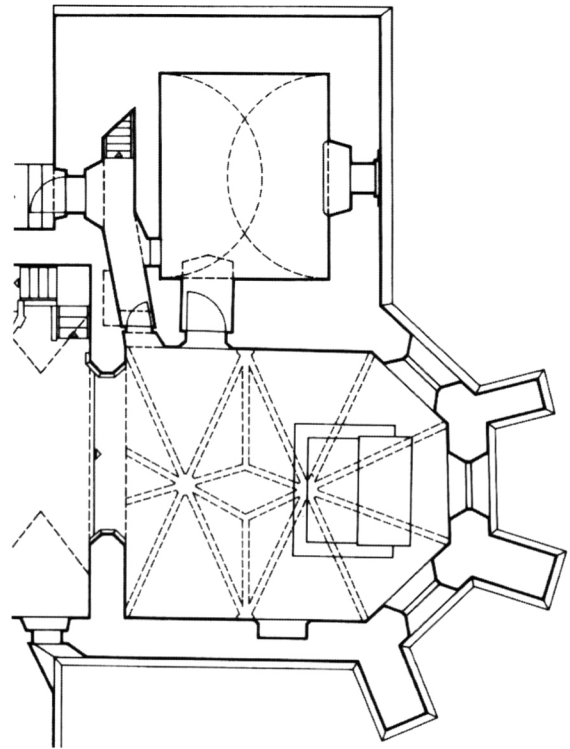
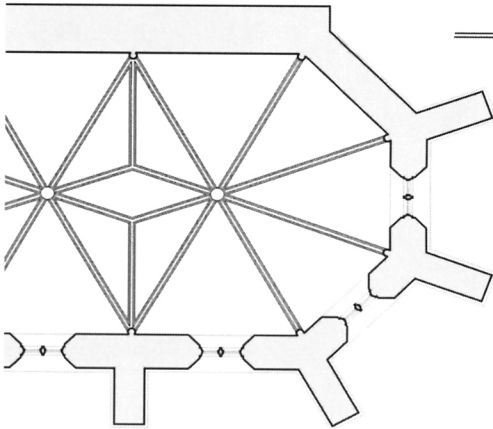

8. Usporedba: predložena rekonstrukcija svetišta sv. Mihovila; svetište crkve sv. Ivana Krstitelja, Maribor; svetište crkve sv. Ivana Krstitelja, Ljutomer (Tlocrti nisu u mjerilu!)

9. Župna crkva, Zajezda, tlocrt i presjek (prema D. Vukičević Samaržija Gotičke...).

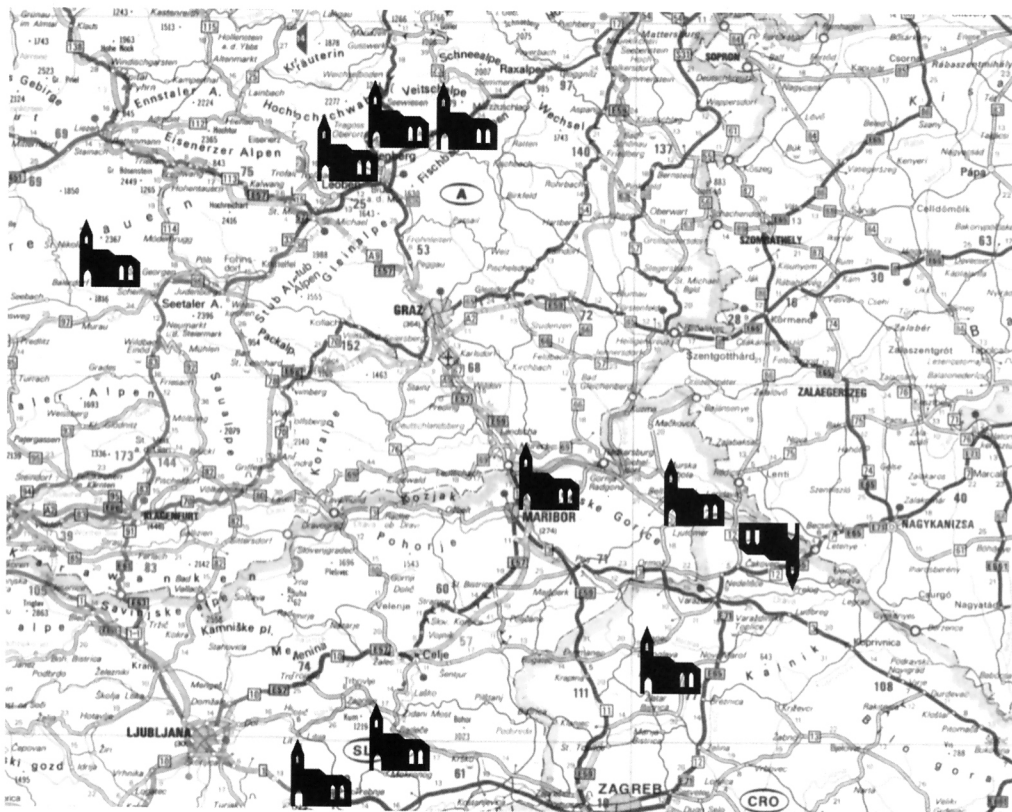
Tlocrti Maribora i Ljutomera prema: S. Štefanac Arhitektura ok. 1400... .

Sve priloge izveo, te nacрте snimio (ako drugačije nije napomenuto) autor teksta.

10a i 10b. Usporedba: predložena rekonstrukcijacrkve sv. Mihovila; svetište župne crkve u Zajezdi (Tlocrti su u mjerilu!)

11. Karta rasprostranjenosti kitastog svoda u Sloveniji, Hrvatskoj i austrijskoj Štajerskoj

Zdenko Balog
The Vault of St. Michael's Church at Mihovljan near Čakovec

The Church of St. Michael at Mihovljan near Čakovec is known to have existed already in the 13th century, and at the beginning of the 15th a new, possibly aisled church, endowed by Hermman of Celje, was built. According to contemporary descriptions and fragments of architectural decoration, it has been possible to reconstruct the type of the vault and an approximate size of the sanctuary. The latter was covered by a rare type of tassel vault, such as we can see at Maribor and Ljutomer, two structures built at practically the same moment. Thus the church at Mihovljan embodied influences from the two biggest building sites in the neighboring Styria, those of the church at Ptujška Gora, by the way of Lepoglava, and of the new presbytery of the parish church at Maribor. Other fragments allow for a reconstruction of the nave, leaving open a possibility that it was accompanied by aisles.